

КАРТОГРАФІЯ

УДК 528.9

**АВТОРСЬКА КАРТА «КІЛЬКІСТЬ ПЕНСІОНЕРІВ В УКРАЇНІ»:
СУТЬ, ОСОБЛИВОСТІ, ЗНАЧЕННЯ**

О. Р. Галус

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, група ГІС-41,
навчально-науковий інститут агроекології та землеустрою

Науковий керівник – к.т.н., доцент С. М. Остапчук

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

В статті виконано аналіз статистичних даних по кількості пенсіонерів в Україні. На основі цього розроблено та наведено авторський оригінал тематичної карти у розрізі адміністративно-територіальних утворень.

Ключові слова: кількість пенсіонерів, пенсійний фонд, авторський оригінал карти.

The article analyzes statistical data on the number of pensioners in Ukraine. Based on this, the author's original thematic map in terms of administrative-territorial formations was prepared and presented.

Keywords: number of pensioners, pension fund, author's original map.

Кількість пенсіонерів – це кількість осіб на початок року, яким призначено щомісячну грошову виплату для їхнього існування на умовах, що їх передбачено законодавством. Громадяни України мають право на державне пенсійне забезпечення за віком, по інвалідності, у зв'язку з втратою годувальника та в інших випадках, передбачених законом [1]. Для України, як і для інших країн, актуальною є проблема скорочення населення, його старіння і зростання навантаження на Пенсійний фонд України. Одним із пріоритетних напрямів соціальної політики держави є покращення соціального забезпечення населення, а саме пенсійного забезпечення.

Дослідження проблем Пенсійного фонду України та шляхи оптимізації механізму пенсійної системи були розглянуті в роботах вітчизняних та зарубіжних учених, серед яких: А. Загородній, В. Павлів, Г. Мак Таггарт, О. Коваль, Я. Руденко та ін. [2; 3; 4]. Проаналізувавши дані публікації, можна зробити висновок, що проблеми пенсійної системи та незбалансованого бюджету Пенсійного фонду України досі залишаються відкритими.

Дослідження в даній статті проводилися на основі даних про кількість пенсіонерів усіх категорій, так як збільшення або зменшення пенсіонерів певним чином має вплив на навантаження Пенсійного фонду і є частиною загальної проблеми. На нашу думку, крім наведення статистичних даних у таблицях, доречно виконати їх належне вивчення, генералізацію та розробити авторську тематичну карту, щоб більш наочно аналізувати, досліджувати та ухвалювати оптимальні рішення щодо вирішення проблем пенсійного забезпечення в Україні.

Метою даної статті є розкриття тематики шляхом аналізу статистичних даних по кількості пенсіонерів в Україні та відображення їх на авторському картографічному матеріалі.

У статистичних даних представлена таблиця з кількістю пенсіонерів за категоріями по 24 областям України та м. Києві [5, С. 35]. Також в таблиці зазначені Автономна Республіка Крим та м. Севастополь, але дані по ним відсутні. Згідно з наведеними відомостями, в

Україні налічується загалом 10841117 осіб пенсійного віку. Проаналізувавши дані, можна виділити те, що зі всіх категорій пенсіонерів, переважає категорія «за віком». За віком таких осіб найбільше у Дніпропетровській області (710529), найменше у Чернівецькій (153380). Пенсіонерів по інвалідності, найбільше у Львівській області (118113), найменше у Луганській області (25040). Пенсії по інвалідності призначаються в разі настання інвалідності, що спричинила повну або часткову втрату здоров'я. Кількість людей, які отримують пенсію у разі втрати годувальника. Переважає у Донецькій області (63252). Право на пенсію в разі втрати годувальника мають непрацездатні члени сім'ї померлого годувальника, які були на його утриманні. При цьому дітям пенсії призначаються незалежно від того, чи були вони на утриманні годувальника. Кількість пенсіонерів за вислугу років найбільше у м. Київ (59786), найменше у Чернівецькій області (10866). Пенсії за вислугу років встановлюються окремим категоріям громадян, зайнятих на роботах, виконання яких призводить до втрати професійної працездатності або придатності до настання віку, що дає право на пенсію за віком. Категорія «отримують соціальну пенсію» переважає в Дніпропетровській області (5180). Мінімальне значення по цій категорії в Луганській області (1323). Соціальні пенсії призначаються і виплачуються непрацюючим громадянам, крім інвалідів з дитинства, при відсутності права на трудову пенсію. Кількість пенсіонерів, які перебувають на довічному грошовому утриманні, найбільша у м. Київ (513), найменша – у Чернівецькій (56).

Перед розробкою авторського оригіналу карти було проаналізовано тематичні карти з подібною тематикою. Це потрібно для того, щоб більш правильно підібрати способи картографічного зображення. Після чого було проведено відбір і узагальнення зображуваних на карті об'єктів, тобто картографічну генералізацію, та вибрано найбільш доцільні способи картографічного зображення. Проаналізувавши дані, було ухвалено рішення використати усіх їх, оскільки це дасть змогу охопити усі категорії пенсіонерів.

В результаті роботи, на основі вихідних даних по кількості пенсіонерів України, у програмі ArcMap був виготовлений авторський оригінал карти під назвою «Кількість пенсіонерів в Україні» (рисунок). Слід зауважити, що карту виконано в базовому масштабі 1:3 000 000, на зазначеному ж рисунку у зв'язку із зрозумілими обмеженими поліграфічними можливостями її подано у зменшеному вигляді. Карта охоплює територію всіх областей України.

За допомогою способів лінійних знаків та значків показані державний кордон, межі областей, їх обласні центри та основні річки. Загальна кількість пенсіонерів показана за допомогою способу картограм, у вигляді забарвлення регіонів різними відтінками фіолетового кольору. Всього виділено 4 групи: дані відсутні (для АР Крим і Севастополя; менше 350 тис. осіб; 350–550 тис. осіб; більше 350 тис. осіб). Для показу кількості пенсіонерів за категоріями було використано спосіб картодіаграм (у вигляді стовпчастої діаграми). Але оскільки категорії «за віком», «по інвалідності», «у разі втрати годувальника» та «за вислугу років» мають більші кількісні значення, порівнюючи з двома іншими категоріями, ухвалено рішення у способі картодіаграм використати саме ці 4 категорії. При цьому, при їх побудові вертикальний масштаб відповідає умові: в 1 мм висоти стовпчика 20 000 осіб. Інші категорії, зокрема кількість пенсіонерів, які отримують соціальну пенсію та перебувають на довічному грошовому утриманні, показано окремо. На карті ці категорії поділено на 4 класифікаційні групи кожна і зображено відповідно у вигляді кружечків синього кольору та квадратів червоного кольору, які залежно від кількості осіб мають різний розмір. Усі діаграми на карті локалізовані за одним правилом.

Рисунок. Авторська карта «Кількість пенсіонерів в Україні»

Також в таблиці присутні загальні дані по Україні [5], які представлено відповідними лінійними горизонтальними гістограмами. Дані по Києву наведено на карті-врізці у збільшеному вигляді.

Отже, на сьогодні пенсійна система України не в змозі забезпечити пенсіонерам гідне життя. Актуальною для країни залишається проблема скорочення населення, погіршення співвідношення між громадянами працездатного і непрацездатного віку, незбалансований бюджет Пенсійного фонду. Для здійснення найбільш оптимальних кроків по покращенню ситуації як загалом по Україні, так і по окремих регіонах, доцільно розробляти відповідні тематичні карти, що і було виконано нами при максимально можливому охопленні всіх категорій пенсіонерів.

1. Про пенсійне забезпечення : Закон України від 5 листопада 1991 р. № 1788-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1788-12#Text> (дата звернення: 20.01.2023).
2. Загородній А. Г., Пилипенко Л. М. Проблеми та шляхи вдосконалення пенсійної системи України. *Фінанси України*. 2010. № 6. С. 15–24.
3. Коваль О. П. Перспективи визначення пенсійного віку в Україні на період до 2050 року. *Стратегічні пріоритети*. 2013. № 1. С. 88–91. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2015-01/Ost_Koval_ekonom-77db2.pdf. (дата звернення: 20.01.2023).
4. Коваль О. П. Ризики, загрози, пріоритети та наслідки реформування пенсійної системи України : аналіт. доп. К. : НІСД, 2012. 44 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2012-09/Ref_pensiya-91252.pdf. (дата звернення: 20.01.2023).
5. Вернер І. Є. Статистичний щорічник України 2021 р. Державна служба статистики України, 2022. 438 с.